

Humor, daar houden de woke-isten niet van

Posted on 6 augustus 2022 by Coen de Jong

‘Die serie van u, waarom spelen er eigenlijk geen Marokkanen in?’ vraagt een interviewer van het multicultureel getinte televisieprogramma *Raymann is Laat* aan televisiemaker Gerard Cox. ‘In die tijd waren er in Nederland nog helemaal geen Marokkanen, daarom heet het programma ook *Toen Was Geluk Heel Gewoon*’ antwoordde Cox.

Wellicht proest u het uit, maar in *woke* termen is deze grap uiterst problematisch: hij bevat micro-agressie, micro-invalidatie en stereotypering en veroorzaakt ‘minderheidsstress’ – oftewel de grap geeft biculturele Nederlanders een onveilig gevoel. Het leidt omgekeerd tot de clichématige verzuchting ‘Je mag ook niks meer zeggen’. Is dat zo, of lachen we nog onbekommerd om alles?

Nederlandse overgevoeligheid

Nieuw is boosheid over humor in Nederland zeker niet. Wijlen Theo van Gogh trapte stevast tegen schenen. Joden, homo's, vrouwen, zwarten, moslims: allemaal

kwamen ze aan de beurt – toen tot woede van onder andere [Leon de Winter](#) en grote delen van de islamitische gemeenschappen. Direct na Van Goghs gewelddadige dood door de hand van een radicale moslim problematiseerde de politiek het ‘kwetsen van minderheden’, met name moslims.

Minister van Justitie in kabinet Balkenende-2 Ernst Hirsch Ballin (CDA) richtte een heuse interdepartementale werkgroep op om cartoons over de islam te ‘monitoren’, uitmondend in de arrestatie van een tekenaar met de artiestennaam Gregorius Nekschot. Recent moest Ruben Oppenheimer (die onder andere cartoons publiceert in NRC) zich bij [televisieprogramma Op1](#) verantwoorden voor een cartoon waarop D66 -leider Sigrid Kaag zittend op een bezemsteel de torens van het World Trade Center in New York binnenvliegt. Presentatrice Nadia Moussaid eiste opheldering, maar vroeg niet naar de vele bedreigingen die Oppenheimer al jaren ontvangt. Ook toenmalig onderwijsminister Ingrid van Engelshoven (D66) beklagde zich bij televisieprogramma Goedemorgen Nederland publiekelijk over de volgens haar seksistische cartoon van Oppenheimer.

Humor al gauw in gevarenzone

Televisiemaker Rob Muntz paradeerde in het jaar 2000 bij de [VPRO op televisie](#) verkleed als Hitler met uitgestrekte rechterarm door Wenen. Samen met HPdeTijd-columnist Arthur van Amerongen maakte hij op [23 juni 2022 op NPO1](#) de podcast *Hoe Woke de Humor Vermoordde*. Collega-cabaretier Vincent Bijlo zei tegen het duo: ‘Millennials vertellen me dat ze doodsbang zijn om het N-woord uit te spreken. In mijn tijd was het N-woord natuurlijk Neuken maar nu is het Neger’. Jonge mensen durven niet meer ‘zwart maken’ te zeggen uit angst voor racisme, of ‘blinde vlek’ uit angst voor ‘ableism’ (achterstelling van mensen met een handicap).

BNNVARA cabaretier (en oud-hoofd-Zwarte-Piet bij de NPO) Eric van Muiswinkel zei tegen Muntz dat humor over vrouwen en kwetsbare groepen natuurlijk niet verboden is – ‘de politie komt je niet arresteren’ – en zei schuldbewust dat hij ‘in het kielzog van Gerard Cox ook Surinaamse stemmetjes had nagedaan’. Een grap over bijvoorbeeld vrouwen moest nog wel kunnen ‘als duidelijk is waarom je ze maakt, het gaat om de context’.

Humor met een boodschap

Nu is humor met een al te moralistische boodschap zelden trefzeker. Woke humor is zelfs meestal een flop – zie het [NPO3 kijkcijferfiasco Seef Spees](#) met Clarice Gargard en Hasna El Maroudio.

Tweede Kamerlid Lisa van Ginneken van D66, zelf transgender, zei tegen De Volkskrant dat een grap over transgenders heus wel moest kunnen maar ‘zolang het maar een goede grap is’. Van Ginneken: ‘Ik heb een optreden van Ricky Gervais gezien waarbij hij Caitlyn Jenner (*voormalig topatleet en trans vrouw red.*) in de zeik nam. Bij de eerste grap dacht ik: moet kunnen. Toen er vervolgens nog een grap kwam, en nog een, vond ik het goedkoop en ondermijnend worden.’ Het klinkt als een hang naar een politieke grappenpolitie, zoals die in bijvoorbeeld het Verenigd Koninkrijk – waar de politie soms mensen arresteert wegens [het delen van tweets](#) – al vorm krijgt.

Seksisme

De [VPRO zond met Jiskefet](#) van 1990 tot 2005 scherpe humor uit. Een parodie als De Lullo's – een terugkerende sketch met drie zich misdragende corpsballen – werd in Nederland node gemist toen eind juni 2022 bestuursleden van het Amsterdams Studenten Corps zich te buiten gingen aan seksistische speeches over vrouwen met verwijzingen naar ‘hoeren en sperma-emmers’.

Bij de talkshows *Op1* (NPO) en *Renze* (RTL4) spraken gasten schande van het corpsballen-incident. Het ontging de aanwezigen dat ook satire op dit soort seksistisch bralgedrag anno 2022 al erg gevoelig ligt in de media. [Kees Prins van Jiskefet](#) zei over zijn Lullo's-personage Kamphuijs: ‘Het geestige aan hem was dat hij de meest vrouwonvriendelijke, seksistische en racistische dingen kon zeggen.’ Prins zei ook: ‘Ik denk niet dat *Jiskefet* nu nog gemaakt zou kunnen worden (...) Er wordt tegenwoordig eerst onderzocht of het publiek het leuk vindt’. In een tijd dat omroepen kopschuw zijn voor verontwaardigde belangengroepen liggen de gewaagde grappen al snel onder de loep.

Cancelen bestaat niet, humor ook niet?

Kunstcollectief [Keeping It Real Art Critics \(KIRAC\)](#) van Stefan Ruitenbeek, Kate Sinha en Tarik Sadouma zette op 8 oktober 2021 kunstdocent Juliaan Andeweg – een kunstenaar die in 2020 in een artikel van de NRC door een groep vrouwen werd beschuldigd van mishandeling, aanranding en verkrachting – symbolisch op een paard om hem te ‘uncancelen’. ‘Verheerlijking van verkrachtingscultuur’ volgens feministische collectieven, die demonstraties organiseerden voor de deur van debatcentrum De Balie in Amsterdam op de avond dat die de arthouse-film *Honeypot* van KIRAC vertoonden. *Honeypot* zelf bevatte seksscenes met de rechts-conservatieve publicist Sid Lukkassen in een (deels onvrijwillige) hoofdrol, wat voorafgaand aan de screening al verontwaardiging over seksueel grensoverschrijdend gedrag had uitgelokt – ditmaal onder sympathisanten van de als anti-feminist bekend staande Lukkassen. Directeur van De Balie Yoeri Albrecht zag zich genooddaakt om de ‘controverse’ voorafgaand aan de screening uitgebreid te duiden in een discussie met KIRAC en het publiek in de zaal.

Hierbij mocht ook sociaal wetenschapper Linda Duits een voordracht houden, die eerst zichzelf als slachtoffer neerzette (‘Ik ben al zo vaak gecanceld’) om vervolgens het bestaan van een cancelcultuur te ontkennen. ‘Feministen spreken zich met een keurige handtekeningenactie en lawaaidemonstratie uit tegen de normalisering van seksueel geweld. Om iets of iemand te kunnen cancelen is macht nodig. Activisten die kwesties als racisme, seksisme en transfobie aankaarten hebben die macht niet’. Volgens Duits bestond er volkomen terecht een *call out culture* tegen seksisme en racisme.

Luizenmoeder

Ilse Warringa, bedenker en hoofdrolspeelster van televisieserie De Luizenmoeder, merkte in [De Volkskrant van 26 mei 2020](#) op dat de grenzen van wat acceptabele humor is steeds vernauwen.

‘Mensen voelen zich voortdurend persoonlijk aangevallen.’ Warringa wijst op het ontstaan van een officieuze grappenpolitie: ‘Alles moet uitlegbaar zijn (...) Wat bedoel je met die grap, Ilse?’. Acteur Rop Verheijen uit De Luizenmoeder verzuchtte in hetzelfde artikel. ‘Allerlei commissies kijken over je schouder mee of je grappen nog wel kunnen.’

Je mond open doen

[Actrice Manoushka Zeegelaar Breeveld](#) is juist voorstander van het zuiveren van comedy van potentieel kwetsende grappen. 'Ik weet voor de volle honderd procent dat Ilse Warringa er geen donder van begrijpt (...) ze leeft niet het leven van zoveel mensen die hier wonen en volgens haar zo overgevoelig reageren'.

Zegelhaar – die met haar initiatief *Kleur* ook pleit voor meer diversiteit en inclusiviteit in de Nederlandse film- en televisiewereld – verwerpt het verwijt dat minderheden snel een slachtofferrol aannemen. 'Je weet niet wat het betekent om je als persoon van kleur in een dominant witte samenleving staande te houden. Dus is het zaak dat je luistert naar wat we te zeggen hebben.' Dat klinkt al weer gebiedend.

Is het daadwerkelijk zo dat 'personen van kleur' zuchten onder een barrage van micro-agressies? In [Who gets to define what's racist?](#) uit 2020 merkt de Amerikaanse socioloog Musa al-Gharbi op dat naarmate openlijk racisme steeds minder voorkomt de gevoeligheid voor subtiele, verborgen of onbewust discriminerende uitingen toeneemt. Al-Gharbi wijst er op dat met name 'witte' Amerikanen uit de hoge middenklasse (vermeende) [microagressies problematiseren](#), vooral uit angst voor kritiek uit eigen 'witte' en woke kringen.

Kijkcijfers

Blanke mannen op leeftijd die kwetsende grappen maken staan in woke kringen als 'problematisch' te boek maar bedienen nog altijd een groot publiek. Ook De Luizenmoeder was onverwacht een enorm kijkcijfersucces: blijkbaar kunnen mensen lachen om miscommunicaties in de multiculturele samenleving.

Het alternatief is om alleen humor te programmeren die de goedkeuring van de woke gemeenschap kan wegdragen. DWDD probeerde het een tijdje met [Soundos El Ahmadi als huiscabaretier](#). De kijker haakte vrijwel direct af.

Coen de Jong is de auteur van het boek '[Dwingeland. Orwell in de polder](#)'. Hij bereidt nu een boek voor over hoe de wokebeweging greep kreeg op Nederland.

Wynia's Week zorgt twee keer in de week voor verrassend nieuws en verrijkende inzichten. De donateurs maken dat mogelijk. Van harte welkom! Doneren kan [HIER](#).